

Высоцкая А.В., Кухальская Н.А., студенты 120н группы
дневной формы обучения
Научный руководитель – Лещенко Н.В.,
старший преподаватель

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ КАСЦЮМЫ Вялікабрытаніі і Народны Касцюм Беларусі. IX Адрозненні і Падабенства

Нацыянальнае народнае адзенне цесна звязана з гісторыяй народа, з укладам яго жыцця, а таксама з прыроднымі і сацыяльнымі ўмовамі, з'яўляецца яркім здабыткам нацыянальнай культуры. На працягу стагоддзяў выпрацоўваліся найбольш мэтазгодныя тыпы адзення, якія адпавядалі характару заняткаў, быту і эстэтычным схільнасцям той ці іншай супольнасці людзей. Хоць адзенне ў цэлым не з'яўляецца застылай катэгорыяй і з развіццём грамадства пастаянна мяняецца, аднак яго крой, характар упрыгожванняў, тэрміналогія вельмі ўстойлівыя. Гэтая ўстойлівасць дазваляе выкарыстоўваць адзенне для высвятлення ўзаемаўплыву паміж народамі ад старажытнасці да цяперашняга часу.

У беларусаў, якія з даўняга часу займаюцца земляробствам і развядзеннем хатніх жывёл, асноўнай сыравінай для адзення са старажытнасці да нашага часу былі валокны ільну, канпель, скура і воўна жывёл.

Лічыцца, што пасля мовы народнае адзенне – найважнейшая этнічная прыкмета. У святочнай і абрадавай вопратцы адбівалася само жыццё беларуса, яго светапогляд, адносіны да людзей. Ільняное белае адзенне спадарожнічала беларускаму селяніну ад нараджэння да канца жыцця. Даўнімі традыцыямі было вызначана, якое адзенне насіць у будні ці святы, апранаць на радзіны ці на вяселле. Дэкор касцюма беларускіх сялян зладжаны з народнымі песнямі, пластыкай нацыянальнага танца,

строгай велічнасцю драўлянага дойдства. Маляўніча аздоблены, ён хораша ўпісваўся ў беларускі пейзаж, адпавядаў інтэр'еру дома. Па састаўных частках касцюма, спосабу нашэння, яго афармленню можна было даведацца, з якой мясцовасці чалавек, аб яго сямейным становішчы, узросце.

Выраб касцюма. Увесь працэс апрацоўкі сыравіны для касцюма ад пачатковых стадый да вырабу гатовых прадметаў адзення праходзіў у хатніх умовах. Тут афарбоўвалі ніткі і тканіны, апрацоўвалі воўну і шкуру, з якіх шылі верхнюю вопратку, галаўныя ўборы і некаторыя віды скуранага абутку. У наш час даводзіцца здзіўляцца майстэрству і вытрымцы беларускіх жанчын, якія рабілі ўсё ўручную. Пры вырабе касцюма выкарыстоўваліся вышыўка, ўзорнае ткацтва, карункі і аплікацыя, існаваў таксама спецыфічны спосаб ўпрыгажэння тканін — набіванне. Для вырабу адзення шырока ўжываліся паліхромныя суконныя тканіны. На фартухі прышывалі пакупныя або самаробныя карункі. Для вырабу верхняй вопраткі ўжываліся сукно і аўчына.

Колеры і іх значэнне. У каляровай гаме традыцыйнай беларускай вопраткі здаўна пераважаў белы колер (белае палатно, белае сукно). Белы колер – гэта сімвал дасканаласці, духоўнасці, узвышэння жыцця, чысціні і вечнасці. У арнаментых і ўзорах звычайна пераважалі чырвоны і чорны колер. Чырвоны колер лічыцца колерам сонца, жыцця, чалавечай сілы, агню, выкарыстоўваўся як абярэг. Чорны колер адлюстроўваў магутнае і апаснае бажанства падземнага міру, таму ў некаторых мясцовасцях амаль што замяняўся сінім. У другой палове XIX стагоддзя тканіны сталі афарбоўваць у розныя колеры – жоўты, карычневы, ружовы. З з'яўленнем анілінавых фарбавальнікаў і пакупных нітак спектр колераў дапоўніўся аранжавым, фіялетавым, блакітным, малінавым, ярка-зялёным, аднак сфера іх выкарыстання была абмежаванай.

Беларускі арнамент. Арнаментыка беларускага нацыянальнага сялянскага касцюма надзвычай разнастайная і выразная. Яна складаецца пераважна з геаметрычных і геаметрычна-раслінных узораў. Асноўнымі элементамі беларускага арнаменту з'яўляюцца ромб у разнастайных варыянтах: у выглядзе квадрата, пастаўленага на вяршыню, з чатырма кропкамі, з атожылкамі, а таксама крыжы, разеткі-зоркі, прамыя і зігзагападобныя лініі. Аднім з прынцыпаў кампазіцыі вышытага арнаменту з'яўляецца разетка. Часцей за ўсё разеткі – гэта крыжы, восьмилучевыя зорчкі, асобныя кветкі — ружы, лісце або маленькія букеты. Разеткі размяшчаюцца асобнымі элементамі, што дазваляе запоўніць дэкорам значную частку паверхні тканіны.

Комплекс беларускага касцюма. Нацыянальны беларускі касцюм падзелены на жаночы і мужчынскі. І ў кожнага ёсць свой набор з чаго ён складаецца. Аснова такога касцюма – кашуля, яна была ў жаночым і мужчынскім. Жаночыя кашулі шліся з лёну і былі доўгія. Абавязкова яна ўпрыгожвалася вышыўкай. На кашулю апраналася спадніца. Спадніцы былі пад кожны сезон года, бо шліся з розных матэрыялаў, для лета з лёну, для зімы з сукна. Па-над спадніцы апраналі фартух, на кашулю-безрукаўку, і падпяразваліся. На галаву дзяўчыны абавязкова трэба было апранаць галаўны ўбор, бо ён паказваў сямейны статус. На ногі апраналі лапці або пасталы. У завяршэнні свайго ладу жанчыны маглі надзець каралі або стужкі. На самай справе ёсць мноства варыянтаў жаночага нацыянальнага беларускага касцюма, але гэта яго аснова.

Разгледзім Шатландскі касцюм. Шатландыя займае поўнач вострава Вялікабрытанія і мяжуе па сушы з Англіяй. Нацыянальны касцюм у першую чаргу адлюстроўвае характар дзяржавы.

Касцюм гарманічны па сваіх каляровых спалучэннях, незвычайны па падборы дэталей, у якім улічваюцца кожныя дробязі.

Нацыянальны касцюм шатландцаў складаецца з кілты, споррана, заколкі для кілты, перакінутага цераз плячо пледу, гольф да каленяў, бярэту, твідавага пінжака.

Сама назва «кільт» перакладаецца з англа-шатландскага як «абгортваць вопратку вакол цела». Кільт — прадмет мужчынскага шатландскага нацыянальнага адзення. Кільт ўяўляе сабой кавалак тканіны, абгорнутай вакол таліі, плісіраванай (сабранай складкамі) ззаду і замацаванай з дапамогай спражак і папрук.

Вырабляюць кільт з тартана – ваўнянай тканіны. Тартан, ён жа знакамітая «шатландская клетка», налічвае больш за 1500 відаў.

Кільт можа быць вялікім і малым. Вялікі кільт ўяўляе сабой ваўняны клятчасты плед. Апранаўся ён на доўгую кашулю і саграваў верхнюю частку цела, але пакідаў адкрытымі ногі.

У Шатландыі ў сувязі з кліматычнымі ўмовамі і узгорыстым рэльефам кільт быў незаменны. Кільт даваў свабоду рухам, саграваў і хутка высыхаў. На ноч кільт служыў цёплай коўдрай. Гэтае адзенне было досыць вольнае і дапамагала мужчынам пераадольваць перашкоды. Спадніцу-кільт насілі не ўсе шатландцы, а толькі горцы, для максімальна свабоднага перамяшчэння.

З'яўленне традыцыйнага ўзору клеткі. Расфарбоўка спадніцы павінна быць канкрэтнай. Апрануць чужыя колеры з'яўляецца сацыяльным парушэннем і гэта таксама недапушчальна.

Ткацтва тартану («колера мясцовасці»), характарызуе нанясенне своеасаблівага ўзору клеткі падчас пляцення воўны. Колькасць кветак у тартане азначала статус чалавека: адзін колер – слуга, два – фермер, тры – афіцэр, пяць – ваеначальнік, шэсць – паэт, сем – правадыр. З колераў самым значным і велічным лічыўся чырвоны. Цёмныя колеры, падобныя з прыроднымі, азначалі жаданне быць незаўважным.

У ходзе работы мы разгледзелі нацыянальныя касцюмы Беларусі і Вялікабрытаніі і можам сказаць, што, нягледзячы на доўгую гісторыю і ўстояныя традыцыі, англічане не маюць строгага нацыянальнага касцюма.

У Беларусі ж наадварот – беларускі касцюм мае высокую культурную каштоўнасць, хоць на яго фарміраванне аказалі ўплыў іншыя славянскія краіны. Ён захоўвае свае складнікі, выпрацаваныя на працягу стагоддзяў, але па-рознаму ўпрыгожваецца і прымае некалькі іншы выгляд у сувязі з патрабаваннямі сучаснага свету. Нашы беларускія касцюмы – гэта неад'емная частка нацыянальнай культуры, здабытак і гонар краіны. Народныя касцюмы працягваюць актыўна выкарыстоўвацца на святах, у харэаграфічных ансамблях, для нагляднага азнаямлення з беларускай культурай замежных грамадзян.

Складаючы апісанні брытанскага і беларускага народнага касцюма, мы знайшлі некаторыя падабенства, хаця традыцыі, кліматычныя ўмовы, культура, рэлігіі дадзеных народаў адрозніваюцца. Да агульных рыс можна аднесці вышыўку, шматслойнасць, функцыянальнасць адзення. У беларускім і брытанскім касцюме прысутнічае белая кашуля і падзел на штодзённае адзенне і святочную вопратку.

Вядома, існуюць і адрозненні ў народных касцюмах, што тлумачыцца самабытнасцю і непаўторнасцю кожнага народа. Адрозненне ў тым, што ў беларускім касцюме колер не адлюстроўвае сацыяльнае становішча як у шатландскім касцюме, а толькі складовыя часткі і галаўны ўбор. Таксама шатландскі касцюм больш строгі і ў ім пераважаюць цёмныя колеры, тады як у беларускім касцюме больш выкарыстоўваецца белы колер і светлыя адценні. Народны касцюм – гэта бяспэчны неад'емны здабытак культуры народа, назапашаны стагоддзямі. Адзенне, якое прайшло ў сваім развіцці доўгі шлях, цесна звязана з гісторыяй і эстэтычнымі поглядамі стваральнікаў, іх культурай і традыцыямі, мае вялікую каштоўнасць для кожнай краіны.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Беларускае народнае адзенне / Акадэмія навук БССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ; рэд. В.К. Бандарчык. – Мінск: Навука і тэхніка, 1975. – 94 с.
2. Википедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Килт>. – Дата доступа: 30.03.2022.
3. Маленка, Л. І. Беларускі народны касцюм / Л. І.Маленка. – Мн.: Ураджай, 2001. – 160с.
4. Проект «Мужские правила» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://manrule.ru/odezhda/kilt/>. – Дата доступа: 30.03.2022.

Габрукович Д.А., студент 219 группы
дневной формы обучения
Научный руководитель – Войтик С.Ф.,
доцент кафедры

МАСЛЕНИЧНАЯ НЕДЕЛЯ: ОСОБЕННОСТИ ПРАЗДНОВАНИЯ В БЕЛОРУССКОМ ПООЗЕРЬЕ

По народному календарю Масленица – праздник, который отмечается за неделю до начала Великого поста. Сроки её проведения колеблются от 3 февраля до 14 марта. Масленичная неделя как раз приходится на ту пору зимы, когда увеличивается солнечный день, холод отступает. На Витебщине говорят: «Когда на Масленку петух напьётся воды из под крыши – весна будет ранняя». Масленичный период является промежуточным временем между сезонами зимы и весны, что и означает в праздничном комплексе связь зимних и весенних обрядов. Соответственно православной традиции, эта неделя имеет название «сырная» или